

De brede en veilige school in Noord-Holland

Informatie voor het basis- en voortgezet onderwijs over:
het werken in de brede school en het uitvoeren
van de klachtenregeling in de veilige school.

De brede school in Noord-Holland

Naast het primair en voortgezet onderwijs is er veel voor kinderen geregeld. Van logopedie tot schoolmaatschappelijk werk en van huiswerkbegeleiding tot jeugdzorg, als een kind problemen heeft, is er ondersteuning mogelijk. Daarnaast is er voor- en naschoolse opvang en kunnen kinderen meedoen met verschillende culturele en sportactiviteiten.

Toch bereikt het aanbod veel kinderen niet. Of niet op tijd. Door miscommunicatie, of gebrek aan informatie weten instanties elkaar niet altijd te vinden. Vaak ook werken ze langs elkaar heen of overlappen ze elkaar, waardoor het effect van hun bemoeienis geringer is dan gedacht.

Om sneller en effectiever met kinderen aan de slag te gaan en zo hun kansen op allerlei terreinen te vergroten, moet het werk van onderwijs, zorg en ondersteunende organisaties

in een gemeente of buurt beter op elkaar aansluiten. Dit is het idee van de brede school. Belangrijke kenmerken van de brede school zijn: korte lijnen, een toegesneden aanbod en van elkaar weten wat er speelt. De **brede school** wordt ook wel een netwerkorganisatie genoemd. Deze manier van werken moet voorkomen dat kinderen problemen krijgen of ervoor zorgen dat die snel worden opgelost.

Een school is pas een brede school als er meer is dan alleen samenwerking. Er moeten concrete plannen op papier komen. De samenwerkingspartners moeten bespreken wat de zorg voor kinderen - in het algemeen en in het bijzonder - kan zijn en welke inspanning iedereen levert om doelen te bereiken. Na een bepaalde tijd worden de plannen met elkaar geëvalueerd en bijgesteld.

Achtergrond

De brede school ontstond medio jaren negentig als onderdeel van het onderwijsachterstandenbeleid, als eerste in Rotterdam en Groningen (vensterscholen). De aandacht en zorg werd rond de basisschool georganiseerd, omdat dat een professionele organisatie is en leerkrachten vaak goed zicht hebben op wat kinderen nodig hebben. Als een school nauw samenwerkt met andere instanties en goed weet wat die kunnen bieden, kan een kind een passend aanbod krijgen.

Organisatie

Hoe wordt een school een brede school, wie doen daarin mee en hoe wordt zo'n groeiproces georganiseerd? Veel hangt af van de grootte van de school en de instellingen in de buurt. Ook het beschikbare budget is belangrijk. Als er weinig geld is, is het beter om de brede school kleinschalig te houden. In feite kunnen alle partijen gesprekken over een brede school beginnen. Het is dan belangrijk om een medewerker tijd te geven voor het uitzoeken en regelen van zaken. In de praktijk zijn het meestal de gemeenten die met ideeën voor een brede school komen. Ook vanuit scholen en hun besturen worden steeds vaker plannen gelanceerd.

Gemeente

Het ontwikkelen van een brede school is vaak gekoppeld aan het lokale jeugdbeleid, maar een verbinding met andere beleidsterreinen is ook goed mogelijk, bijvoorbeeld cultureel, sport- en recreatie-, of lokaal sociaal beleid. Veel grote en middelgrote gemeenten organiseren actief het overleg met mogelijke partners en zorgen ervoor dat afspraken uitgevoerd kunnen worden. Er is vaak een activiteitenbudget en soms geld voor een coördinator. Kleinere gemeenten zijn tot nu toe iets afwachtender. Ze nemen goede

plannen serieus, maar treden minder vaak op als trekker. Waar kleine gemeenten op dit onderwerp met elkaar samenwerken is veel mogelijk.

Schoolbestuur

Schoolbesturen regionaliseren en professionaliseren. Een bestuur met enkele tientallen scholen is geen uitzondering meer. Steeds vaker nemen ook schoolbesturen het initiatief om een of meerdere brede scholen op te richten.

Stichting brede school

In sommige (nieuwbouw)gemeenten is de ontwikkeling van de brede school zo grootschalig dat daar een aparte stichting voor in het leven geroepen wordt. Daarin zitten alle directeurs van de samenwerkende partners. De stichting is verantwoordelijk voor het beheer en de exploitatie van de gebouwen en richt zich op de inhoud en de doelstellingen van haar brede scholen. De stichting heeft een eigen doel in de samenwerking. In kleine overzichtelijke situaties is geen aparte stichting nodig. Dan voldoet een convenant.

Brede scholen verschillen erg van elkaar. Enerzijds kan dit pleiten voor duidelijkere voorwaarden of een keurmerk. Anderzijds is het goed dat er ruimte is voor plaatselijke mogelijkheden en creativiteit. Zo kan een muzikale leerkracht voor de brede school een samenwerking met de muziekschool aangaan. Zo'n zelfde project komt wellicht niet van de grond als niemand op de school die affiniteit heeft. Dit is geen probleem, omdat er dan ruimte is voor een andere goede samenwerking, bijvoorbeeld met een kunstenaarscollectief, of een stichting natuureducatie.

Partners

De basisschool en kinderopvang zijn de kernpartners. Afhankelijk van het profiel kunnen daarnaast aan de brede school verbonden zijn: peuterspeelzaal, schoolmaatschappelijk werk, onderwijsbegeleidingsdienst, logopedie, huiswerkbegeleiding, sociaal-cultureel werk, sport, muziekschool, ambulante jongerenwerk, bibliotheek, consultatiebureau, schoolverpleegkundigen, bureau voor opvoedingsondersteuning, en dergelijke.

In enkele gevallen werkt een basisschool nauw samen met het speciaal onderwijs. Omdat de laatste zelf disciplines als logopedie, maatschappelijk werk of zelfs psychologische hulp huisvest, kunnen leerlingen van de reguliere basisschool bij gelegenheid ook van die expertise gebruikmaken. Instellingen bieden aan waaraan volgens leerkrachten behoefte is. De bedoeling is dat er lokaal gezocht wordt naar mogelijkheden. Waar het gaat om naschoolse activiteiten is er steeds meer aandacht voor de kwaliteit daarvan.

Multifunctionele accommodatie

De samenwerking kan onder één dak gebeuren, maar dit hoeft niet. Zoals eerder gezegd, is de brede school vooral een netwerkorganisatie. Vaak bouwt een gemeente een multifunctionele accommodatie als er een nieuwe school moet komen, zodat ook andere instellingen die zich met de zorg en het welzijn van kinderen bezighouden daar onderdak kunnen krijgen. Het is echter niet vanzelfsprekend dat de organisaties samenwerken. Goede voornemens, gezamenlijk gedragen doelen en duidelijke afspraken zijn nodig om de inhoudelijke samenwerking te laten slagen.

Afstemming

Wanneer een brede school in een multifunctioneel gebouw zit, moeten er stevige afspraken komen over de exploitatie en het beheer. Het gaat om praktische zaken als het gebruik en het achterlaten

van lokalen, het alarmsysteem, de verwarming en de schoonmaak. Natuurlijk moet er ook nagedacht worden over de fysieke en de sociaal-emotionele veiligheid in de brede school, antipestprotocollen en klachtenregelingen. Verder moeten de verplichte ontruimingsoefeningen en bedrijfshulpverlening op elkaar afgestemd worden. Een knelpunt is dat de bouwkundige regels en veiligheidsvoorschriften voor het onderwijs en de instanties op bepaalde punten van elkaar verschillen.

Als de praktische zaken niet goed geregeld zijn, komen de partners aan de inhoudelijke afstemming nauwelijks of niet toe.

Valkuilen

- Ideeën bedenken zonder de - toekomstige - gebruikers erbij te betrekken.
- De schaal van het kind uit het oog verliezen - zowel bij de grootte en de indeling van het gebouw als bij de samenwerking.
- De samenwerking frustreren door te blijven praten over beheerzaken.
- Partners die zelf nauwelijks in de brede school investeren, maar er wel alles van verwachten.
- Leunen op het enthousiasme van één of enkele personen.

Profielen

In grote lijnen komen de volgende profielen van de brede school voor:

Onderwijskansenprofiel

De school organiseert zoveel mogelijk om de kansen van kinderen op een goede ontwikkeling te vergroten (het vroegere onderwijsachterstandenbeleid).

Zorgprofiel

Samenwerking met organisaties die extra zorg voor kinderen op zich nemen.

Verrijkingsprofiel

Deze school biedt kinderen veel extra's op het gebied van muziek, kunst en cultuur.

Opvangprofiel

Doordat er een doorgaande lijn is tussen voor-schoolse opvang, de basisschool en de naschoolse opvang kunnen ouders hun werk makkelijker combineren met het ouderschap.

Buurtprofiel

De school heeft een wijkfunctie. Het doel is bijvoorbeeld de sociale samenhang vergroten. Dit kan van meet af aan de bedoeling zijn, maar kan ook ontstaan doordat een buurthuis zich aansluit bij de brede school, omdat er dan beter gebruikgemaakt wordt van de jeugdactiviteiten. Vaak wordt dan de brede school de centrale plek voor alle buurtbewoners.

Sommige scholen richten een kamer in waar ouders elkaar ontmoeten en allochtone moeders Nederlandse les krijgen. Dergelijke doelen zijn minder kindgerelateerd, dan bij andere profielen het geval is. De motivatie is dat aandacht voor de wijk en/of voor de ouders indirect ook aandacht is voor kinderen. Als de gewenste sociale samenhang uiteindelijk bereikt is, kan de brede school haar buurtfunctie houden, maar dit hoeft niet. Overigens kunnen niet alle verwachtingen op sociaal gebied op het bord van de brede school terecht komen. Andere instanties, zoals woningcorporaties doen ook veel om leefbare buurten te krijgen.

Accommodatieprofiel

Niet zelden is een - nieuw - gebouw aanleiding om met elkaar onder één dak te willen zitten en met elkaar te gaan samenwerken. Het is belangrijk om die samenwerking dan goed te motiveren en uit te werken.

Het profiel van een brede school is meestal een combinatie van enkele modellen. Scholen die op alle profielen inzetten, lopen grote kans te mislukken.

Wetten en regelingen

Wet op het Primair Onderwijs (1998), Wet Kinderopvang (2005), Wet op de Jeugdzorg (2005)

Deze wetten geven de lokale overheid duidelijke taken en verantwoordelijkheden als het gaat om de zorg voor kinderen. De brede school is een goed middel om de uitvoer daarvan te ondersteunen. De kans is groot dat de brede school op termijn een verplichte basisvoorziening wordt.

Motie-Van Aartsen/Bos (2005)

De motie-Van Aartsen/Bos gaat over de verplichting die scholen per 1 augustus 2007 hebben om kinderen tussen 7.30 en 18.30 uur voor- en naschoolse opvang te bieden. De Wet op het Primair Onderwijs en de Wet op de Medezeggenschap Onderwijs zijn hiervoor gewijzigd (2006).

Scholen en kinderopvang kunnen de motie-Van Aartsen/Bos aangrijpen om naast organisatorische afspraken, ook de samenwerking beter te regelen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de communicatie met ouders. Komt een belangwekkende mededeling die een ouder aan de opvangleidster vertelt ook ter ore van de onderwijzeres? Ook kan gedacht worden aan het afstemmen van het pedagogische klimaat, afspraken over veiligheid, of over leerlingen die extra zorg nodig hebben, en zo meer.

Operatie Jong

De Operatie Jong, die liep van 2004 tot en met 2006, heeft meer samenhang gebracht in het jeugdbeleid en de voorzieningen voor kinderen, en verbeterde de samenwerking tussen het rijk, medeoverheden en organisaties. Deze interdepartementale samenwerking beslaat zes ministeries die met kinderen en jeugd te maken hebben. Operatie Jong leidde tot verschillende aanbevelingen voor jeugdbeleid, waaronder een sluitend

aanbod van zorg rondom scholen, zodat kinderen met problemen snel geholpen kunnen worden, beter renderend onderwijs, een sluitend systeem van opvang en educatie voor alle kinderen van 0 tot 12 jaar en vroege signalering van problemen bij kinderen en jongeren. Bij het laatste thema hoort ook dat instanties van elkaar weten wie signalen opvangt, welke interventies plaatsvinden en wie waarvoor verantwoordelijk is. Deze doelen kunnen in de brede school verwezenlijkt worden. Het projectbureau Operatie Jong is per 2007 gesloten.

BOS-impuls en Breedte Sport Impuls

De BOS-impuls (Buurt, Onderwijs en Sport) - een tijdelijke regeling met de laatste aanvraagtranche in het voorjaar van 2006 - is bedoeld om de samenwerking tussen onderwijs, sport en buurt te verbeteren en achterstanden op het fysieke en motorische vlak bij kinderen weg te nemen. In Noord-Holland zijn redelijk veel projecten met deze regeling binnengehaald. De uitvoering loopt tot 2010.

Doel van de Breedte Sport Impuls is dat gemeenten en lokale organisaties initiatieven ontplooiën die bijdragen aan een duurzame verbetering van het lokale sportaanbod, dwarsverbanden leggen tussen sport en andere sectoren en proberen om met sport een bijdrage te leveren aan het oplossen van maatschappelijke problemen. De uitvoering van deze impuls loopt tot en met 2009.

Een effect van deze regelingen is dat er steeds vaker verbindingen zijn tussen sport en onderwijs, bijvoorbeeld: sportleerkrachten voor het basisschool verzorgen ook de naschoolse sportactiviteiten.

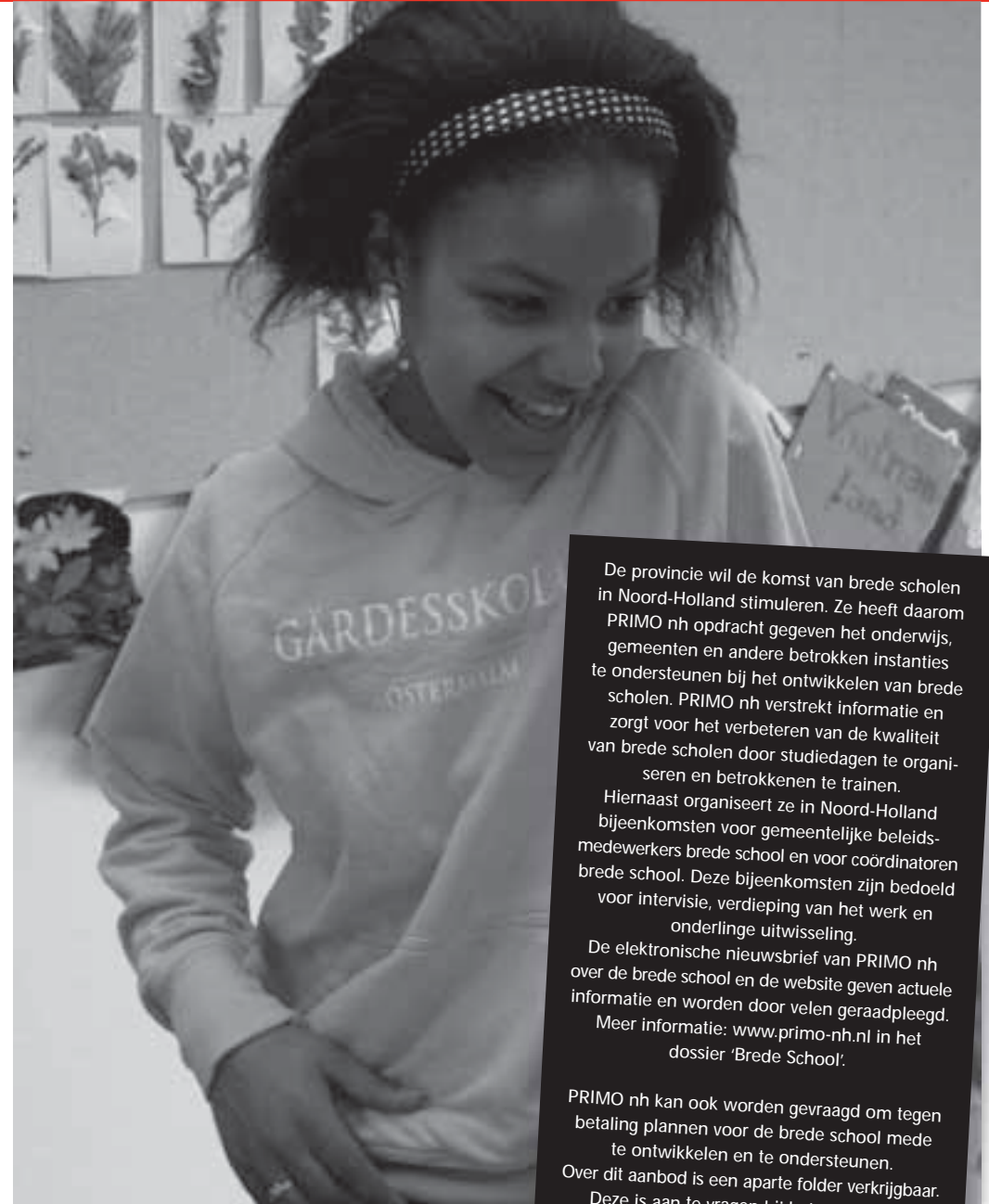
Voortgezet onderwijs

De brede school komt vanuit het meeste voor in het basisonderwijs, maar het voortgezet onderwijs werkt soms ook op die manier. Meestal gaat het om goede samenwerkingsverbanden, zonder dat de school zich brede school noemt. Het zijn vaak vmbo-scholen die de kansen van leerlingen willen vergroten en achterstanden tegengaan. De wijkgebondenheid van instanties is minder relevant, omdat de leerlingen in een groter gebied wonen. Door de verwachte toename van maatschappelijke stages zal de betrokkenheid van scholen voor voortgezet onderwijs met de omgeving toenemen.

Van de circa duizend basisscholen in Noord-Holland is inmiddels ongeveer tien procent een brede school.

Tips voor de brede school

- Zorg voor continuïteit.
- Houd de ambities reëel. Doe liever een paar dingen goed dan veel dingen half.
- Haal je ook financieel niet te veel op de hals. Wie veel subsidiepotjes binnenhaalt, is uiteindelijk meer bezig met het regelen van geld dan met de inhoud.
- Zorg dat de samenwerking zichtbaar iets oplevert, anders haken deelnemers na een poos af.
- Zoek naar de plaatselijke kansen en streef steeds naar het verbeteren van de samenwerking.
- Pas op voor cultuurverschillen tussen groepen.
- Voer plannen ook uit.
- Zoek de juiste ondersteuning. Vind niet zelf het wiel uit.
- Zorg dat de samenwerking gefaciliteerd wordt en dat mensen er tijd en ruimte voor krijgen.

De provincie wil de komst van brede scholen in Noord-Holland stimuleren. Ze heeft daarom PRIMO nh opdracht gegeven het onderwijs, gemeenten en andere betrokken instanties te ondersteunen bij het ontwikkelen van brede scholen. PRIMO nh verstrekt informatie en zorgt voor het verbeteren van de kwaliteit van brede scholen door studiedagen te organiseren en betrokkenen te trainen. Hiernaast organiseert ze in Noord-Holland bijeenkomsten voor gemeentelijke beleidsmedewerkers brede school en voor coördinatoren brede school. Deze bijeenkomsten zijn bedoeld voor intervisie, verdieping van het werk en onderlinge uitwisseling. De elektronische nieuwsbrief van PRIMO nh over de brede school en de website geven actuele informatie en worden door velen geraadpleegd. Meer informatie: www.primo-nh.nl in het dossier 'Brede School'.

PRIMO nh kan ook worden gevraagd om tegen betaling plannen voor de brede school mede te ontwikkelen en te ondersteunen. Over dit aanbod is een aparte folder verkrijgbaar. Deze is aan te vragen bij het servicepunt 0299 418 700 servicepunt@primonh.nl

INTERVIEW

Joke Beuse, coördinator beheer en exploitatie, en inhoudelijke en logistieke afstemming van Stichting Brede School De Kraal, Purmerend

“De stichting waarbij ik in dienst ben, werkt in nieuwbouwwijk de Wijdevenne. Ze omvat een openbare en een oecumenische basisschool, Stichting Kinderopvang, Stichting Kind en Ouders, Stichting Clup-Welzijnswerk Purmerend, de Beheerscommissie Sportaccommodaties en de gemeentelijke afdeling Sport en Recreatie. We begonnen in 2004 in noodlokalen. Het jaar daarop trokken we in het gloednieuwe multifunctionele hoofdgebouw.

Vanaf zeven uur 's ochtends is de buitenschoolse opvang aanwezig. Ruim een uur later gaan de vijf schooldeuren open. Eén per vier groepen, waardoor er ondanks de grootte van het gebouw overzicht en geborgenheid voor de kinderen is. Hoe verder je de school inkomt, hoe rustiger het er is. Daar kan echt gewerkt worden.

Hoewel het gebouw vooral voor kinderen tot dertien jaar bestemd is, heeft het ook een wijkfunctie. Ruimtes worden verhuurd aan sportverenigingen en andere organisaties. Daar moeten natuurlijk duidelijke afspraken over gemaakt worden.

Sleutel

Dat je niet je eigen lokaal hebt, dat je geen eigen sleutel hebt van de school, en dat je ‘breder’ moet kijken dan je eigen groep en vakgebied, is voor velen wennen. Gelukkig biedt het ervarings- en ontwikkelingsgericht leren de brede school veel mogelijkheden. Zo helpen mensen uit de wijk met knutselen of koken en zijn er afspraken met instellingen voor verstandelijk en/of lichamelijk gehandicapten. Hun cliënten maken bijvoorbeeld schilderijen met leerlingen.

We bevorderen de doorgaande lijn tussen school en buitenschoolse activiteiten door duale aanstel-

lingen: de leidster van de buitenschoolse opvang is onderwijsassistent op beide scholen. De leerkracht voor het bewegingsonderwijs, doet ook sportactiviteiten na schooltijd. Zo zijn de begeleiders voor de kinderen bekend, en andersom. Onze brede school verschilt van veel andere. We hebben veel samenwerkingsverbanden en ook mijn functie is tamelijk uniek. Naast de gebruikelijke inhoudelijke en logistieke afstemming van de activiteiten, houd ik me bezig met beheer en exploitatie, financiën en communicatie, en geef ik leiding aan de conciërges en de toezichthouder speeltuin. In alle opzichten ben ik de onafhankelijke spin in het web”.

Willie van der Pijl, beleidsmedewerker Jeugd en Brede School, gemeente Alkmaar.

“Tot voor kort was ik coördinator Brede School, een soort makelaar tussen de vraag van scholen en het aanbod van instellingen. Alkmaar is - voorzover ik weet - de enige Noord-Hollandse gemeente die deze functie heeft. Wij verstaan onder een brede school de samenwerking tussen het onderwijs en instellingen om een optimale ontwikkeling van kinderen te bevorderen. Die samenwerking moet eigenlijk vanzelfsprekend zijn, maar in de praktijk werken organisaties vaak langs elkaar heen. De brede school is een manier van werken waarbij gezamenlijk oplossingen en voorzieningen voor kinderen en ouders bedacht worden. Een netwerkorganisatie noemen wij dat. De vraag kan per school verschillen. De een wil een dekkend activiteitenbod na schooltijd. De andere wil vooral onderwijsachterstanden tegengaan. We vragen de scholen om hun doelen goed te formuleren. Daarna vragen wij instellingen een aanbod te doen. Om de programmering van accommodaties goed te regelen, krijgen de scholen een coördinatiebudget.

Toegesneden

De brede school moet zo georganiseerd worden dat onderwijzers gewoon kunnen lesgeven. Daar hebben ze hun handen vol aan. Waar de school extra zorg en opvoedingsondersteuning nodig vindt, moeten andere instanties toegesneden diensten op school komen aanbieden. Een voorbeeld in een van onze wijken is dat het Steunpunt Opvoeding nauwelijks allochtone ouders bereikte, terwijl de school veel opvoedingsvragen bij hen constateerde. We hebben het steunpunt gevraagd een spreekuur in de brede school te houden. Dit wordt nu goed bezocht. Een ander voorbeeld is: er is sociaal-cultureel werk in een buurthuis en scholen willen naschoolse activiteiten. We hebben ervoor gezorgd dat het sociaal-cultureel werk nu activiteiten op school of in de nabijheid van school aanbiedt.

Ongeveer de helft van onze basisscholen werkt als brede school. Dit geldt ook voor twee van de vijf vmbo-scholen. We hebben een paar nieuwe multifunctionele locaties, maar de brede school is geen huisvestingsding. Het gaat er vooral om welke functies je in een wijk wilt. In Alkmaar werken instellingen en onderwijs vaak ook vanuit hun eigen gebouwen met elkaar samen”.

Paul Bronstring, directeur Financiën en Beheer van Stichting De la Salle en voorzitter van Stichting de Brede School, Haarlemmermeer

“De la Salle is een stichting met zeventien katholieke en een interconfessionele basisschool in Kennemerland en Haarlemmermeer. Twee van onze scholen werken in een brede school. Daarom participeer ik ook in de Stichting Brede School Haarlemmermeer, waarin alle primaire deelnemers in de brede school zitten.

Eind jaren negentig vroeg de gemeente alle scholen of ze geïnteresseerd waren in de ontwikkeling van een brede school. Dit resulteerde in een pilotschool in Nieuw Vennep en vier nieuwe multifunctionele brede scholen in de twee Vinex-wijken die de Haarlemmermeer rijk is.

Het doel van de brede school is het vergroten van ontwikkelingskansen van kinderen. Wat mij betreft mag de brede school zich verder ontwikkelen tot het bruisende hart van de wijk, zoals een dorps huis of buurtcentrum, waar allerlei activiteiten zijn. Hoewel dit niet zo expliciet in onze opdracht ligt, vind ik het wel een uitdaging om de sociale cohesie van de wijk te helpen bevorderen.

Buurtwerker

Leerkrachten vragen zich soms af of ze misschien buurtwerker moeten worden. Begrijpelijk. Toch is het voor het onderwijs en organisaties belangrijk om hun aandacht en werkzaamheden op elkaar af te stemmen. Het onderwijs wordt immers steeds meer met sociale en opvoedingsproblemen geconfronteerd.

De meerwaarde van een aparte stichting is dat die de gebouwen beheert en verantwoordelijk is voor de exploitatie. Zo vermijd je gepalaver tussen de partners. In de stichting heb en voel je een gedeelde verantwoordelijkheid. Daarnaast werken we aan de inhoudelijke ontwikkeling van de brede school. Die slag gaan we nu maken. We zijn blij met de rol die de gemeente Haarlemmermeer heeft genomen en de verantwoordelijkheid die ze nu nog voor de brede school neemt. Ze zit niet in het stichtingsbestuur, maar in financiële zin maakt de gemeente brede scholen wel mogelijk. Brede scholen kunnen niet zonder een actieve inbreng van de gemeentelijke overheid”.

De veilige school in Noord-Holland

Het leven van kinderen van vier tot achttien jaar speelt zich voor een belangrijk deel af op school. Al lerend en spelend vinden ze daar hun weg in de samenleving. Om zich goed te kunnen ontplooien en een gelukkige schooljeugd te hebben, is een betrouwbare omgeving erg belangrijk. Kinderen die zich emotioneel of fysiek niet veilig voelen, zullen immers aan hun ontwikkeling moeilijk toekomen. Om over erger maar niet te spreken. Directies en leerkrachten doen er daarom veel aan om hen een veilige omgeving te bieden. Onder andere door zelf het goede voorbeeld te geven en door

met elkaar omgangsregels vast te stellen, of (anti)pestprotocollen te maken. Een veilige school is overigens net zo belangrijk voor leerkrachten en niet-onderwijzend personeel. Pesterijen en intimidaties kunnen letterlijk hun werk verzieken en diep ingrijpen in hun persoonlijke leven. Een veilige school betekent ook dat de ouders door de directie en de leerkrachten serieus genomen worden. Zij willen met een gerust hart hun kinderen aan hen toevertrouwen. Duidelijke afspraken over de manier van werken en de omgang met elkaar dragen bij aan de veiligheid.

Klachtenregeling

Ondanks alle inspanningen om onveilige situaties te voorkomen, gaat het wel eens mis. Kinderen die treiteren - actueel is het cyberpesten - leraren die over de schreef gaan, agressieve ouders, het komt allemaal voor.

Om ervoor te zorgen dat onveilige of bedreigende situaties op school niet onzichtbaar blijven of in de doofpot belanden, moet elke school een veiligheidsbeleid en een klachtenregeling hebben. Dit is wettelijk geregeld. Iedereen die op school met gedrag te maken krijgt dat niet door de beugel kan, kan een klacht indienen. Dit geldt ook als het gaat om klachten over de schoolorganisatie en bijvoorbeeld over pedagogische keuzes van leerkrachten. De meeste scholen gebruiken inmiddels de modelklachtenregeling die besturen-koepels en onderwijsbonden met elkaar hebben opgesteld.

De klachtenregeling helpt scholen op een goede manier met klachten om te gaan. Het is immers belangrijk dat klagers én aangeklaagden zo min mogelijk beschadigd worden. De regeling geeft daarom handvatten om ervoor te zorgen dat klachten doeltreffend worden aangepakt, betrokkenen op een juiste manier worden gehoord en dat er een bevredigende afhandeling is. Door de klachtenregeling weet iedereen wat hij kan doen als hij een klacht heeft en wat er met zijn klacht gebeurt.

De meeste scholen hebben een contactpersoon bij wie de klager in eerste instantie terecht kan. Die behandelt niet zelf het conflict, maar is een luisterend oor en helpt de klager op weg. Als de school het probleem zelf niet kan oplossen, kan de onafhankelijke *externe vertrouwenspersoon* van de school worden ingeschakeld. Als laatste kan de *landelijke klachtencommissie* gevraagd worden te oordelen. Daarnaast is er altijd een gang naar de rechter mogelijk.

De klachtenregeling is bedoeld om het onderwijs en de verhoudingen op school goed te houden en waar nodig te verbeteren. Duidelijkheid en een snelle behandeling zorgen meestal voor een beter resultaat en voor meer voldoening dan voortsudderende kwesties en problemen die onder de oppervlakte blijven. Scholen kunnen leren van situaties die niet goed zijn gegaan, en vergelijkbare zaken in het vervolg anders aanpakken.

Scholen met een goed veiligheidsbeleid staan vaak bij ouders en leerlingen bekend als goede scholen.

Wetten

Arbeidsomstandighedenwet (Arbowet, 1985 en 1994) en de vierde Onderwijsemancipatienota (1993-1996)

Bij Stichting Handen Thuis - in de jaren tachtig het speciale meldpunt voor ongewenste intimiteiten op het werk - komen in die tijd bijzonder veel klachten uit het onderwijs binnen. Voor deze bedrijfstak is dan nog niets wettelijk geregeld qua bescherming van werknemers tegen intimidatie. Onderwijsminister Wim Deetman vindt dit een belangrijk signaal en het onderwijs gaat onder de Arbeidsomstandighedenwet van 1985 vallen. Daarin wordt de preventie van seksuele intimidatie op de werkplek geregeld. In 1994 komt daar een bepaling bij over het beschermen van personeel en leerlingen tegen agressie en geweld. Het onderwijs voegt er zelf discriminatie en pesten aan toe. De streefdoelen in de Arbowet werkt de overheid uit in haar vierde Onderwijsemancipatienota. Hierin wordt scholen aanbevolen te zorgen voor vertrouwenspersonen, een klachtenregeling en een klachtencommissie.

De provincie wil dat de veiligheid in de scholen in Noord-Holland goed wordt gewaarborgd. Ze heeft PRIMO nh opdracht gegeven het onderwijs hierbij te ondersteunen. Deze organisatie werkt provinciaal en is bekend met veel scholen in Noord-Holland. PRIMO nh stimuleert en helpt scholen bij het ontwikkelen van veiligheidsbeleid en de uitvoering daarvan. Daarnaast werkt ze aan deskundigheidsbevordering, onder andere door mensen uit het onderwijs studiedagen aan te bieden over verschillende thema's die met veiligheid te maken hebben. Deze informatie kunnen zij in hun dagelijkse werk gebruiken. Daarnaast geeft PRIMO nh toegesneden trainingen en treden enkele adviseurs op als externe vertrouwenspersoon. Vanuit de organisatie wordt het provinciale netwerk van contactpersonen gefaciliteerd en voorgezeten.

Wet op de kwaliteitsozorg (1998)

Met de Wet op de Kwaliteitswet - ook wel Kwaliteitswet genoemd - komen administratieve klachten in relatie tot de schoolorganisatie ook onder het klachtrecht te vallen. Dit betekent dat betrokkenen officieel aan de bel kunnen trekken als het gaat om zaken als zittenblijven, onderhoud van het gebouw, of de aanpak van leerproblemen. Het klachtrecht geldt voortaan voor ouders, leerlingen en personeel. De bedoeling is dat de kwaliteit van het onderwijs verbetert en er een betere communicatie komt tussen alle betrokkenen. Scholen voor basis- en voortgezet onderwijs moeten voortaan verantwoording afleggen over hun onderwijsbeleid in de schoolgids en het schoolplan.

Wet bestrijding van seksueel geweld en seksuele intimidatie in het onderwijs (1999)

De Wet bestrijding van seksueel geweld en seksuele intimidatie in het onderwijs regelt een meld- en aangifteplicht bij een vermoeden van ontucht met, of aanranding of verkrachting van een minderjarige leerling binnen de schoolsituatie. Personeel dat vermoedt dat iemand binnen de school zich hieraan schuldig maakt, is verplicht dit te melden aan het bevoegd gezag, dat op zijn beurt aangifte moet doen bij politie of justitie. Ook meldt het bevoegd gezag dit vermoeden bij de vertrouwensinspecteur. Dit is iemand van de onderwijsinspectie met additionele taken.

Soorten klachten

De klachtenregeling onderwijs bestrijkt vooral sociaal-emotionele klachten, die onderverdeeld kunnen worden in seksuele en andersoortige intimidatie, discriminatie, agressie, geweld en pesten. Verder is ze van toepassing op administratieve klachten, zoals het begeleiden en beoordelen van leerlingen, toelating en verwijdering, ordehandhaving en dergelijke.

Interne contactpersoon

In de modelklachtenregeling staat dat elke school ten minste één contactpersoon moet hebben. Meestal is dit een personeelslid, maar een ouder kan ook. De klager kan zich bij de contactpersoon melden. Afhankelijk van de soort klacht verleent die bijstand en verwijst hij of zij door, zonodig naar de externe vertrouwenspersoon. Het is doorgaans niet de bedoeling dat de contactpersoon zelf bemiddelend optreedt.

Scholen kunnen veel baat hebben bij het hebben van een contactpersoon, onder andere doordat die de directie kan adviseren in het nemen van preventiemaatregelen. Veel contactpersonen zitten in het provinciale netwerk van PRIMO nh, waardoor ze goed op de hoogte zijn van ontwikkelingen en knelpunten. Ook in de nazorg op school heeft de contactpersoon een belangrijke rol.

De positie van de contactpersoon is niet eenvoudig. Klagers zijn namelijk niet verplicht om eerst naar hem of haar te stappen. Ook kan het voor de contactpersoon moeilijk zijn om taken af te bakenen. Vooral interne begeleiders die tevens contactpersoon zijn, worstelen hier wel mee.

De aandacht die scholen aan - het aanstellen van - de contactpersoon schenken verschilt. Doorgaans is het moeilijker om die functie goed te vervullen als er niet goed over is nagedacht. Belangrijk is dat hij of zij voor deze taak het vertrouwen krijgt van collega's. Het aanstellen van een contactpersoon mag niet betekenen dat het bestuur en/of de directie zich aan hun eigen verantwoordelijkheid onttrekken.

Externe vertrouwenspersoon

De externe vertrouwenspersoon is iemand die onafhankelijk onderzoekt, bemiddelt en/of adviseert. Hij of zij wordt hiervoor door de school ingehuurd. Meestal gaat het om de wat zwaardere klachten. Ook kan een bestuur een externe om een oordeel of advies vragen, zodat het vertrouwen tussen het

bestuur en de betreffende partijen niet geschaad wordt. Desgewenst begeleidt de vertrouwenspersoon de klager bij de verdere procedure. Ook kan een evaluatiegesprek met de klager na afhandeling van de klacht bij zijn werk horen. Jaarlijks brengt de vertrouwenspersoon schriftelijk verslag uit van zijn werkzaamheden bij het bevoegd gezag.

De landelijke klachtencommissie

De klachtencommissie adviseert het bevoegd gezag over de (on)gegrondheid van de klacht, het nemen van maatregelen en overige besluiten die het moet nemen. De wet verplicht scholen om over een klachtencommissie te beschikken. De meeste scholen zijn bij een regionale of landelijke klachtencommissie aangesloten. Klagers kunnen rechtstreeks naar de landelijke klachtencommissie stappen. Meestal verslechtert hierdoor de verhouding tussen ouders en de school, ook omdat de laatste zich in zo'n geval gepasseerd voelt. Alle partijen worden er beter van als ouders op de juiste manier hun recht kunnen halen binnen de school.

Kwesties moeten niet groter gemaakt worden dan ze zijn. Het is aan scholen om hun eigen verantwoordelijkheid en autoriteit te houden. Waar normale contactuele onenigheid is, kunnen en moeten scholen die zoveel mogelijk zelf oplossen.

Mediation als aanvulling of in plaats van de klachtenregeling

Soms past het om mediation toe te passen bij klachten en/of conflicten. Mediation komt dan in de plaats van de klachtenregeling. Bijvoorbeeld als partijen bereid zijn om samen met een onafhankelijke en onpartijdige mediator de kwestie op te lossen. Mediation is een snelle manier om conflicten te beslechten,

die voor beide partijen acceptabel is. Ook kan Mediation aanvullend aan de klachtenprocedure worden ingezet. Bijvoorbeeld als een klager en een aangeklaagde na een klachtenprocedure weer gezamenlijk verder moeten. Mediation kan dan bijdragen aan een werkbaar situatie voor beiden. Bij mediation hebben partijen de gelegenheid om zelf mogelijkheden aan te dragen voor het oplossen van hun conflict. PRIMO nh heeft sinds kort twee NMI-geregistreerde mediators die dit soort trajecten kunnen begeleiden bij het vinden van een eigen oplossing.

Rehabilitatie na valse aantijgingen

Niet vergeten moet worden welke impact een onterechte klacht tegen - het gedrag van - een persoon heeft. Daar wordt vaak nog onvoldoende aandacht aan besteed. Er blijven altijd mensen die denken: er zal vast iets van waar zijn, waar rook is is vuur. Collega's en besturen moeten hier goed rekening mee houden.

Als een klacht op valse gronden is ingediend, kan het bevoegd gezag zorgen voor een rehabilitatietraject. Bijvoorbeeld een brief aan de ouders, een teamgesprek, een leerlingenbijeenkomst, al dan niet in aanwezigheid van de vals beschuldigde. Het bevoegd gezag kan ook maatregelen nemen tegen de klager. Bijvoorbeeld openbare excuses eisen, schorsing of verwijdering. Wanneer het bevoegd gezag incorrect heeft gehandeld, kan de aangeklaagde een klacht indienen bij de klachtencommissie. De aangeklaagde wordt daarmee klager.

Meer klagers dan vroeger?

Het is begrijpelijk dat leerklachten wel eens mopperen dat ze 'niets meer mogen'. Een troostende hand op de schouder is bijna niet meer toegestaan. De klachtenregeling is echter niet voor niets opgezet. Er gebeurden en gebeuren dingen die niet zijn toegestaan. Dit betekent niet dat leerkrachten op eieren moeten lopen. Wel moeten ze zich

bewust zijn van hun optreden en onveilige situaties voorkomen, ook om zichzelf te beschermen.

Preventie

Scholen doen er goed aan maatregelen te nemen tegen onveilige plekken en situaties. Zoals het niet zichtbare hok van het kopieerapparaat, of de afgelegen kamer van de conciërge. Een-op-een-contacten moeten zoveel mogelijk worden vermeden. Bij een gesprek met een leerling kan de deur beter openblijven, of een collega worden gevraagd daarbij te zitten. Na een schoolfeest is het beter om niet nog even een leerling een lift te geven. Indien dit wel nodig is, moeten collega's en/of ouders hiervan op de hoogte zijn.

INTERVIEWS

Kees Swart, directeur onderwijs Stichting Spoor
"Spoor is een stichting voor primair openbaar onderwijs in de gemeenten Oostzaan, Waterland, Landsmeer, Edam, Volendam, Zeevang, Beemster en Wormerland.

We hebben 25 scholen en circa vijfhonderd personeelsleden. We gebruiken de landelijke modelklachtenregeling. Daarmee kan iedereen binnen onze scholen zijn recht halen en kunnen wij op een verantwoorde en zorgvuldige manier met klachten omgaan. We kijken altijd eerst of we een klacht zelf kunnen oplossen, maar als er meer aan de hand is, schakelen we de externe vertrouwenspersoon in: een adviseur van PRIMO nh. Het gaat dan om zaken als intimidatie of discriminatie. Als ouders vinden dat leerproblemen van hun kind anders behandeld moeten worden, vragen we een deskundige op dat gebied, een orthopedagoog, een oordeel te geven. Door een objectieve derde in te schakelen, wordt het vertrouwen tussen het bestuur en de betreffende partijen niet geschaad.

Positie

Al onze scholen hebben een contactpersoon. Al onze scholen hebben een contactpersoon. Met elkaar vormen ze ons Netwerk Schoolcontactpersonen. Hun positie is ingewikkeld. De contactpersonen helpen mensen met een klacht op weg, maar klagers zijn niet verplicht om hen erbij te betrekken. De contactpersoon moet dus veel vertrouwen genieten, zodat een klager eerst naar haar of hem gaat.

Als ze met het werk beginnen krijgen de contactpersonen eerst een scholing. Om hen verder te ondersteunen, organiseren we twee keer per jaar een netwerkbijeenkomst, waarop ze getraind

worden en informatie met elkaar kunnen uitwisselen. De scholing en de netwerkdagen worden door PRIMO nh verzorgd. Een meerwaarde vind ik overigens dat we de PRIMO-adviseur tussentijds om advies kunnen vragen. Wij hebben de benodigde expertise immers niet altijd in huis. Een gang naar de klachtencommissie willen we zoveel mogelijk voorkomen. Het is een nogal anoniem en onpersoonlijk proces en leidt lang niet altijd tot een bevredigende oplossing voor alle partijen. Als klagers op de juiste manier hun recht kunnen halen bij de school, wordt iedereen er beter van".

Kitty Cozijn-Keder, vestigingsdirecteur Petrus Canisius College (PCC), Fabritiusstraat Alkmaar.

"Het Petrus Canisius College is een katholieke school voor voortgezet onderwijs, verdeeld over zes vestigingen. Op de Fabritiusstraat zitten ruim 650 leerlingen. In totaal hebben we ongeveer 2800 leerlingen, van vmbo tot en met vwo-gymnasium. Elke vestiging heeft een of meer contactpersonen, die regelmatig een training krijgen. Onze contactpersoon is een administratief medewerkster. We zouden er voor het evenwicht graag een man in die rol naast hebben, maar die vacature krijgen we tot nu toe niet ingevuld.

Klachten van ouders komen vaak rechtstreeks bij mij of bij de centrale directie. Leerlingen stappen meestal naar de contactpersoon. Bij kleine zaken zoekt zij een oplossing, voor het overige hebben we afgesproken dat ze met mij overlegt. Per situatie beoordelen we dus wat we doen. Er kan bijvoorbeeld een gesprek komen tussen een afdelingsleider en een betrokken docent. Als het nodig is, komt er een waarschuwing. Veel lossen we binnen de school op en dat gaat goed.

Anders is het bij grotere en strafbare zaken, seksuele intimidatie bijvoorbeeld, of grove discriminatie. Dat zijn zaken voor de externe vertrouwenspersoon. Voor het Petrus Canisius College is dat een adviseur

van PRIMO nh. We hebben haar voor onze vestiging tot nu toe één keer gevraagd. Dit was toen een leerling van seksueel intimiderend gedrag werd beschuldigd.

Status

Ze is een paar keer op de vestiging geweest en ik heb haar meerdere keren telefonisch gesproken. Dat was prettig omdat daarmee het probleem de status kreeg die het verdiende. Ik zou een zaak immers wel eens te klein of te belangrijk kunnen maken. De externe vertrouwenspersoon kan dat beter beoordelen. Zij heeft alle betrokkenen apart gesproken en daar verslagjes van geschreven. Ook heeft ze telefonisch contact gehad met de ouders. Ten slotte heeft ze bij de directie verslag gedaan van haar bevindingen. In dit geval was het voor alle partijen voldoende dat er op deze manier aandacht aan was besteed".

Thecla Kemper, centraal manager Stichting Bijzonder Basisonderwijs Velsen - IJmuiden

"Onze stichting telt acht basisscholen: vier katholieke, twee christelijke en twee interconfessionele, variërend

van honderd zestig tot zeshonderd leerlingen. In de meeste gevallen is de interne begeleider van de school ook de contactpersoon. In beide functies moet je immers goed gesprekken kunnen voeren. In de praktijk leidde dit echter tot verwarring, want de rol van intern begeleider is echt een heel andere dan die van contactpersoon. We kregen vragen als: wanneer ben ik intern begeleider en wanneer contactpersoon? Wat mag ik wel en niet zeggen in beide rollen? Wat moet ik doen als bepaalde zaken mij ter ore komen? Moet ik dossiers bijhouden? Kortom, allerlei praktische vragen. Daarom hebben we een training voor de contactpersonen georganiseerd.

Rol

Die training werd gegeven door een adviseur van PRIMO nh. Ze bood een goede afwisseling tussen informatie en oefeningen. De ochtend besteedden we aan gesprekstechnieken en andere vaardigheden. De middag stond vooral in het teken van de rol van de contactpersoon: wanneer bied je zelf bijstand en in welke gevallen verwijs je naar anderen, bijvoorbeeld de directie of de externe vertrouwenspersoon. Klachten kunnen immers van allerlei aard zijn, arbeidsrechtelijk, administratief, of sociaal-emotioneel. Ze kunnen zelfs in civiel- of strafrechtelijke procedures thuishoren. Voor elk soort klacht gelden andere afspraken. Door de training is dit onderscheid veel duidelijker geworden. We hebben hiervoor de klachtenroute van het APS behandeld. Die hanteren we nu als leidraad.

We waren erg enthousiast over de training. We kunnen er goed mee vooruit en sindsdien zijn de contactpersonen veel zelfverzekerder in hun rol. Iedereen binnen onze scholen moet weten dat ze met problemen bij de contactpersoon terecht kunnen. Anderzijds mag het bestaan van de contactpersoon geen vrijbrief zijn om een minste of geringste klacht over een leerkracht te deponeren. Normale gesprekken tussen ouders en onderwijzend personeel mogen niet omzeild worden".

Colofon:

De brede en veilige school in Noord-Holland is een uitgave van PRIMO nh. Purmerend 2007

PRIMO nh

Postbus 106, 1440 AC Purmerend
Bezoekadres Emmakade 1 Purmerend
Telefoon: 0299 418 700

Website: www.primo-nh.nl

E-mail: servicepunt@primo-nh.nl

Contactpersonen:**Brede School:**

Frank Hustinx, fhustinx@primo-nh.nl

Veilige School:

Heleen de Jong, hdeJong@primo-nh.nl

Tekst:

Sjerps Communicatie,
Marieke Sjerps

Fotografie:

Yvonne Jonkman
Frank Hustinx

Vormgeving:

Studio Stevens

Over PRIMO nh

PRIMO nh is de afkorting van Provinciaal Instituut voor Maatschappelijke Ontwikkeling in Noord-Holland. Onze opdrachtgevers zijn de Provincie Noord-Holland, gemeenten en maatschappelijke organisaties. Bij PRIMO nh werken zo'n 70 medewerkers, waarvan ruim 40 adviseurs. Ze worden gezien als professionele, betrokken en betrouwbare partners. PRIMO nh vernieuwt, ondersteunt en versterkt de sociale infrastructuur in Noord-Holland. Dit is het geheel van voorzieningen dat ervoor wil zorgen dat mensen zich kunnen ontwikkelen en deel kunnen (blijven) nemen aan de samenleving. Dit doen we via advies, informatie, cursus en training en onderzoek. Ook begeleiden we processen waar meerdere partners bij betrokken zijn. Veel werkzaamheden vallen onder het sociaal beleid van de provincie. Diensten die hieronder vallen bieden we gratis of met een geringe bijdrage aan. Opdrachten die om maatwerk vragen voeren we uit tegen marktconforme prijzen.

Integraal jeugdbeleid

PRIMO nh is goed bekend met het totale netwerk aan voorzieningen rond de jeugd. Daarom lukt het ons goed om partijen bij elkaar te brengen, bijvoorbeeld met het oog op betere samenwerking. Met onze integrale kennis adviseren we gemeenten bij het opzetten van lokaal jeugdbeleid. Pedagogische inzichten zetten we in om voorzieningen, zoals de kinderopvang en peuterspeelzalenwerk, een kwaliteitsslag in pedagogisch opzicht te laten maken, maar ook voor projecten rond opvoedingsontwikkeling. Vertrouwenspersonen in het onderwijs ondersteunen we om hun school veiliger te laten worden. De jeugd mee laten denken en mee laten beslissen is het uitgangspunt bij participatieprocessen die we begeleiden. Landelijke ontwikkelingen en landelijk beleid vertaalt PRIMO nh naar regionale en lokale situaties. Kortom: PRIMO nh is breed actief waar het gaat om jeugd en jongeren.

PRIMO nh

Postbus 106, 1440 AC Purmerend
Bezoekadres Emmakade 1 Purmerend
Telefoon: 0299 418 700

Website: www.primo-nh.nl
E-mail: servicepunt@primo-nh.nl